

СТ А Н О В И Щ Е

От: доц. д-р Евгени Райков Райков,
Университет за национално и световно стопанство,
Научна специалност: Финанси, парично обращение, кредит и
застраховка

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен **„доктор“** по научна специалност „Финанси, парично
обращение, кредит и застраховка“ в Стопанска академия
„Д.И.Ценов“ – гр. Свищов

Автор на дисертационния труд: Николай Калистратов
Научен ръководител: проф. Стоян Проданов
Тема на дисертационния труд: Влияние на икономиката в сянка
върху данъчните приходи в България

1. **Обща характеристика на представения дисертационен труд**

Представеният дисертационен труд включва въведение, изложение в три глави, заключение, приложения и библиография. Общият обем на дисертацията е 191 страници, от които 170 изложение по същество. Във въведението дисертантът е представил актуалността на изследваната тема, обекта и предмета, целите и задачите на изследването. Формулирана е и самостоятелната теза и обхватът на изследването (включително времеви обхват и обхват на източниците на информация), представена е методологията и структурата на дисертационния труд. Ефективно използвани и цитирани са 140 актуални литературни източници по темата на дисертационния труд, от които 119 чуждестранни.

2. **Положителни страни на проекта на дисертационен труд**

- Налице е дисертационен труд, който разглежда традиционно актуална тема в контекста на българската икономика и нейното развитие в условията на пазарна икономика и динамичните промени през последните няколко десетилетия.

- Авторът е представител на професионалната общност по темата и въпреки вероятната му пристрастност, успява да представи изложение, което е много дискусивно, аналитично, задълбочено и с добър баланс между интересите на отделните обществени субекти, структури, институции и процеси в икономиката, включително неформалната част от нея. Литературният преглед е актуален и детайлен. Приятно изненадан съм от положителното становище на автора за ролята на плоския данък и правилното според мен идентифициране на корените на сивата икономика в недоброто държавно управление и политика. От друга страна не е пропуснато да се отбележи наследената визия за укриване на доходи и избягване на облагането в по-широк смисъл. Дадени са и по-съвременните аспекти, например ролята на дигитализацията, намаляването на кешовите разплащания, опита на администрацията и др. подобни или негативите от политическата несигурност и честите промени в законодателството.
- Изложението представя един сложен комплекс от макроикономически, социални, административно-бюрократични, юридически, политически, финансови, морални, философски и други аспекти на влиянието на сенчестата икономика върху данъчните приходи, който се дължи и на комплексния характер на тази тема и поставянето ѝ твърде отдавна във фокуса на научните интереси и изследвания. По-нататък не се е ограничил и да даде още по-широка визия върху проблема чрез предложения холистичен подход,
- Представени са основните посоки, в които трябва да се засили натиска за намаляване на икономиката в сянка и негативните последици от съществуването ѝ. Много от представените оценки не са едностранчиви и са адекватни на стремежа към развитие на пазарната икономика, постигане на икономически растеж и ефективно развитие на бизнеса и свободното предприемачество и поведението на индивидите и фирмите.
- Подбрана е подходяща форма за емпирично изследване, съответстваща на характера на темата и липсата на данни и информация или затрудненията при измерване на отделните променливи, фактори и влиянието им върху отделните процеси.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторът е открил 6 приноса, от които най-значими ми се струват

холистичния подход, прегледът на данъчния морал и склонността към плащане на данъци и конкретните практически препоръки за следващи стъпки в борбата със сивата икономика в страната.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е представил справка за 3 материала в научни форуми и публикации по темата на дисертационния труд, със съответната идентификация и реално публикувани. Публикациите са свързани с темата на дисертационния труд.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът като цяло е изготвен в съответствие с изискванията. Включена е справка и за приносите. Обемът би следвало да се редуцира.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към представения труд, могат да се отбележат следните бележки:

1. Тезата е твърде обща и макар че в голяма степен и детайлно се доказва в хода на изследването, сама по себе си не довежда до достатъчно конкретни заключения и това се вижда в заключението.
2. Емпиричната част би могла да бъде с по-голям обхват или да се намери обосновка на статистическата значимост на получените и коментирани резултати.
3. Бих искал да направя коментар и да поставя свободно следния конкретен въпрос при защитата на дисертационния труд: Не смятате ли, че поставените проблеми със сивата икономика и данъчните приходи постепенно ще намерят разрешение по естествен път в следващите 1-2 десетилетия при смяната на поколенията, пълната дигитализация на парите и транзакциите и икономическия живот и подобряването на структурата на държавна организация и ефективността на публичното управление и не е нужно да се провежда активна политика, която да форсира повече от нужното естествените процеси на развитие на едно общество и икономика според етапите, на които се намира в момента. Струва ми се, че при засилване на натиска у икономическите агенти се създава впечатление, че публичните органи са принудените да обслужват краткосрочни политически бюджетни решения, противоречащи и

изпреварващи развитието на българското общество и икономика. Дали просто не трябва да се изчака и да се следват тенденциите и реалностите от заобикалящата ни среда!

7. Заключение

Представеният дисертационен труд на Николай Калистратов е с висока степен на актуалност, аналитичност и показва задълбочените и комплексни знания на автора, които са свързани и с неговата професионална кариера и опит.

Темата очевидно е дисертабилна, а представеният проект е качествен, разнообразен и завършен. Представява и надграждане и дава и някои нови насоки спрямо по-стари подобни изследвания. За мен най-съществените ползи са свързани със смелостта на автора да излезе извън чисто административно-юридическата, бюджетарската или поизтърканата макроикономическа визия върху този въпрос, както и си е позволил да даде ясни оценки, които са в полза и на бизнеса и икономическото развитие.

В тази връзка изразявам положителното си становище и препоръчвам на членовете на научното жури да подкрепят присъждане на ОНС „Доктор“ на Николай Кирилов Калистратов.

София
10.05.2024 г.

Подпис:
/доц.. д-р Евгени Райков/